

Instructie Machtenscheidingsquiz

Korte omschrijving werkvorm

De leerlingen worden ingedeeld in teams. Elk team strijdt om de meeste punten. Er zijn kennisvragen en een schattingsvraag. Bij kennisvragen kiest elk team voor een antwoord (A, B of C). De schattingsvraag is een extra vraag om bij gelijke stand een winnaar te kunnen bepalen. De teams die bij het goede antwoord staan krijgen een punt.

Leerdoel

Leerlingen weten dat in een democratische rechtsstaat de macht verdeeld is over de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht. Ook weten ze inhoudelijk welke personen of situaties bij welke macht thuishoren.

Duur

20 minuten

Benodigheden

Materiaal: drie letters (A, B, C) om de antwoordvakken aan te geven.

Vorbereiding: de leerlingen worden ingedeeld in teams van ongeveer 5 leerlingen; de leerlingen staan in estafetterijtjes opgesteld tegenover de drie antwoordvakken.

Handleiding

1. Zorg dat de leerlingen in teams zijn ingedeeld en in estafetterijtjes staan (tegenover de letters A, B en C). Lees een vraag voor en geef daarbij drie mogelijke antwoorden: A, B of C. Eén van deze antwoorden is goed, de andere twee zijn fout. Na het voorlezen van de vraag en de antwoorden hebben de teams tien seconden de tijd om te overleggen. U telt af en bij de laatste tel moet de leerling die vooraan het estafetterijtje staat naar het juiste antwoord lopen.
2. De teams die bij het juiste antwoord staan, hebben een punt verdiend. U turft deze punten en licht eventueel het goede antwoord toe. De leerling die net heeft gelopen, sluit achter aan in het rijtje van zijn team en een nieuwe leerling staat vooraan. Dan is het tijd voor de volgende vraag, tot de tijd om is.

Vragen en antwoorden

Kennisvragen:

1) Welke drie machten kennen wij in onze democratische rechtsstaat?

A. Landmacht, luchtmacht en politiemacht

B. Uitvoerende macht, wetgevende macht en rechterlijke macht

C. Uitvoerende macht, controlerende macht en instemmende macht

Uitleg: De macht in een rechtsstaat is in drieën verdeeld: a) de wetgevende macht (de Tweede Kamer) maakt de wetten*; b) de uitvoerende macht (de regering) voert de wetten uit; c) de rechterlijke macht (de rechter) bepaalt wie er gelijk heeft als er ruzie is, bijvoorbeeld tussen twee mensen of tussen een burger en de staat. Ongeveer 300 jaar geleden bedacht de Fransman De Montesquieu de scheiding der machten. Hij vond dat degene die de wetten maakt niet mag beoordelen of iemand zich daar ook aan houdt. Dan zou je bijvoorbeeld nooit de overheid kunnen aanklagen.

* In Nederland heeft de regering ook wetgevende macht. De trias politica is dus niet zuiver doorgevoerd.

2) Bij hoeveel personen ligt de macht meestal in een dictatuur?

A. Bij 1 persoon

B. Bij alle mannen

C. Bij iedereen

Uitleg: In een dictatuur is er vaak 1 dictator. In de praktijk ligt ook in een dictatuur de macht natuurlijk wel vaak bij een groep mensen en niet bij één persoon.

3) Wie beslist of iemand schuldig is aan het plegen van een strafbaar feit?

A. Rechter

B. Tweede Kamer

C. Regering

Uitleg: De Tweede Kamer maakt samen met de regering de wetten waar iedereen zich aan moet houden. De rechter beslist of iemand wel of niet schuldig is aan overtreding van een wet wanneer hij of zij verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit.

4) Tot welke macht behoort de Tweede Kamer?

A. Wetgevende macht

B. Uitvoerende macht

C. Rechterlijke macht

5) Tot welke macht behoort de Eerste Kamer?

A. Wetgevende macht

B. Uitvoerende macht

C. Rechterlijke macht

6) Welke groep mensen moet zowel wetten ontwerpen als uitvoeren?

- A. Rechters
- B. Kamerleden
- C. Ministers**

Uitleg: Ministers behoren tot de regering. In Nederland heeft de regering plaats in zowel de wetgevende als de uitvoerende macht. Vaak maken zij wetsvoorstellen; deze moeten vervolgens door het parlement worden goedgekeurd, daarna zorgen de minister met behulp van ambtenaren voor de uitvoering van de wetten.

7) Tot welke macht behoren politieagenten?

- A. Wetgevende macht
- B. Uitvoerende macht**
- C. Rechterlijke macht

Uitleg: Politieagenten zijn ambtenaren die moeten uitvoeren wat hun baas (dat is uiteindelijk de minister) opdraagt. De minister draagt dus de verantwoordelijkheid en wordt aangesproken als de politieagenten fouten maken.

8) Bij welke macht hoort onze volksvertegenwoordiging? (Dus op welke macht hebben burgers directe invloed bij verkiezingen?)

- A. Wetgevende macht**
- B. Uitvoerende macht
- C. Rechterlijke macht

Uitleg: We stemmen op de Tweede Kamer, die maakt deel uit van het parlement. Het parlement hoort bij de wetgevende macht. Ministers worden in Nederland niet gekozen, en rechters ook niet.

9) Bij welke macht hoort het Openbaar Ministerie?

- A. Wetgevende macht
- B. Uitvoerende macht
- C. Rechterlijke macht**

Uitleg: Het Openbaar Ministerie staat bij elke rechtbank of gerechtshof actief in voor de handhaving van de fundamenteën van de rechtsorde. Op strafgebied betekent dit het opsporen van misdrijven en de vervolging ervan. Het onderzoekt klachten en processen-verbaal en zorgt voor de uitvoering van de straffen. Dit alles wel onder verantwoordelijkheid van de minister van Veiligheid en Justitie.

10) Bij welke macht hoort een burgemeester?

- A. Wetgevende macht
- B. Uitvoerende macht**
- C. Rechterlijke macht

Uitleg: De burgemeester heeft samen met de wethouders de uitvoerende macht in de gemeente. Zij moeten zorgen dat nieuwe ideeën worden uitgevoerd. De gemeenteraad is de wetgevende macht in een gemeente. Zij zijn gekozen door de burgers.

11) Welke stelling is onjuist?

A. Rechters zijn onafhankelijk

B. Rechters kunnen alleen ontslagen worden door de minister van Veiligheid en Justitie

C. Rechters worden voor het leven benoemd.

Uitleg: Rechters worden voor het leven benoemd. Ze morgen tot hun 70ste blijven werken en kunnen niet zomaar ontslagen worden. Als een minister dit wel zou mogen, dan zou hij een rechter kunnen ontslaan als hij het niet eens is met een beslissing. De uitspraak van de rechter is onafhankelijk. Ministers mogen daar geen invloed op uitoefenen.

12) Mag een minister snel een nieuw wetsvoorstel maken om iemand die iets ergs heeft gedaan wat nog niet strafbaar was, toch straf te kunnen geven?

A. Ja, want het is niet goed als iemand geen straf krijgt, terwijl hij wel iets heeft gedaan wat veel mensen niet goed vinden.

B. Nee, want wetten werken niet met terugwerkende kracht.

C. Nee, wat ministers mogen zich niet bemoeien met wat voor soort straf bij een bepaald delict hoort.

Uitleg: Nieuwe wetten gelden pas vanaf het moment dat ze ingevoerd zijn. In het strafrecht betekent dit dat iets alleen strafbaar kan zijn, als er op dat moment een wet bestond die het strafbaar stelde. We noemen dit met een moeilijk woord het 'legaliteitsbeginsel'. Dit is ontstaan uit het idee dat je iemand niet kunt straffen voor iets, waarvan hij niet kon weten dat het strafbaar was.

13) Het parlement hoort bij de wetgevende macht en moet dus wetten maken. Wat is de andere taak van het parlement?

A. De regering controleren

B. De rechters controleren

C. De rechters adviseren

Uitleg: De Eerste en Tweede Kamer controleren of de regering zijn werk wel goed uitvoert. Ze hebben hiervoor verschillende instrumenten zoals het recht van interpellatie, het vragenrecht, het recht om een motie in te dienen, het budgetrecht en het recht van enquête.

14) Wat is een Grondwet?

A. Een wet waarin staat op grond waarvan een rechter iemand kan veroordelen.

B. Een wet waar de grondrechten van de Nederlanders in staan.

C. Een wet waarin staat hoe de overheid met de grond moet omgaan.

Uitleg: Een land kan geen rechtsstaat zijn zonder dat deze grondrechten gewaarborgd zijn. In de Grondwet worden ook nog andere zaken geregeld, bijvoorbeeld op het gebied van staatsinrichting.

15) Wat gebeurt er als twee artikelen in de Grondwet met elkaar botsen?

- A. Het grondrecht met het laagste nummer is belangrijker
- B. Het grondrecht met het hoogste nummer is belangrijker
- C. De rechter beslist dit per geval.**

Uitleg: Het ene grondrecht is niet belangrijker dan het andere grondrecht. De rechter beslist daarom per geval. Is het uitschelden van een gelovige bijvoorbeeld vrijheid van meningsuiting of gaat het in tegen de vrijheid van godsdienst? De rechter zal in deze gevallen niet altijd hetzelfde beslissen, maar precies kijken wat er gezegd is, wat de impact daarvan is geweest, enzovoort. Dit zijn lastige kwesties.

Extra vraag om bij gelijke stand een winnaar te kunnen bepalen

1) Hoeveel wetten hebben we in Nederland?

Uitleg: Laat de teams die met een gelijke stand koploper zijn elk een schatting geven. Het team met de beste schatting wint. Het exacte aantal varieert natuurlijk, maar ligt nu rond de 2.150. Via wetten.overheid.nl kun je dit aantal vinden. Je zoekt dan via de zoekmachine op alle wetten (niet op regelingen en bepalingen). De zoekmachine geeft dan een aantal aan wat vrij goed in de buurt komt van het echte aantal wetten.